

Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen

9. Het huis Vecht en Dam tot 1805

Henk J. van Es
Griftenstein 19, 3621 XJ Breukelen

Het huis Vecht en Dam, Dannegracht 16 (Afbeelding 1), heb ik in mijn artikel over brouwerij "De Vijfhoek"¹ al terloops genoemd. Op de geschiedenis van dit buitenplaatsje op de hoek van de Vecht en de Danne wil ik nu wat dieper ingaan.

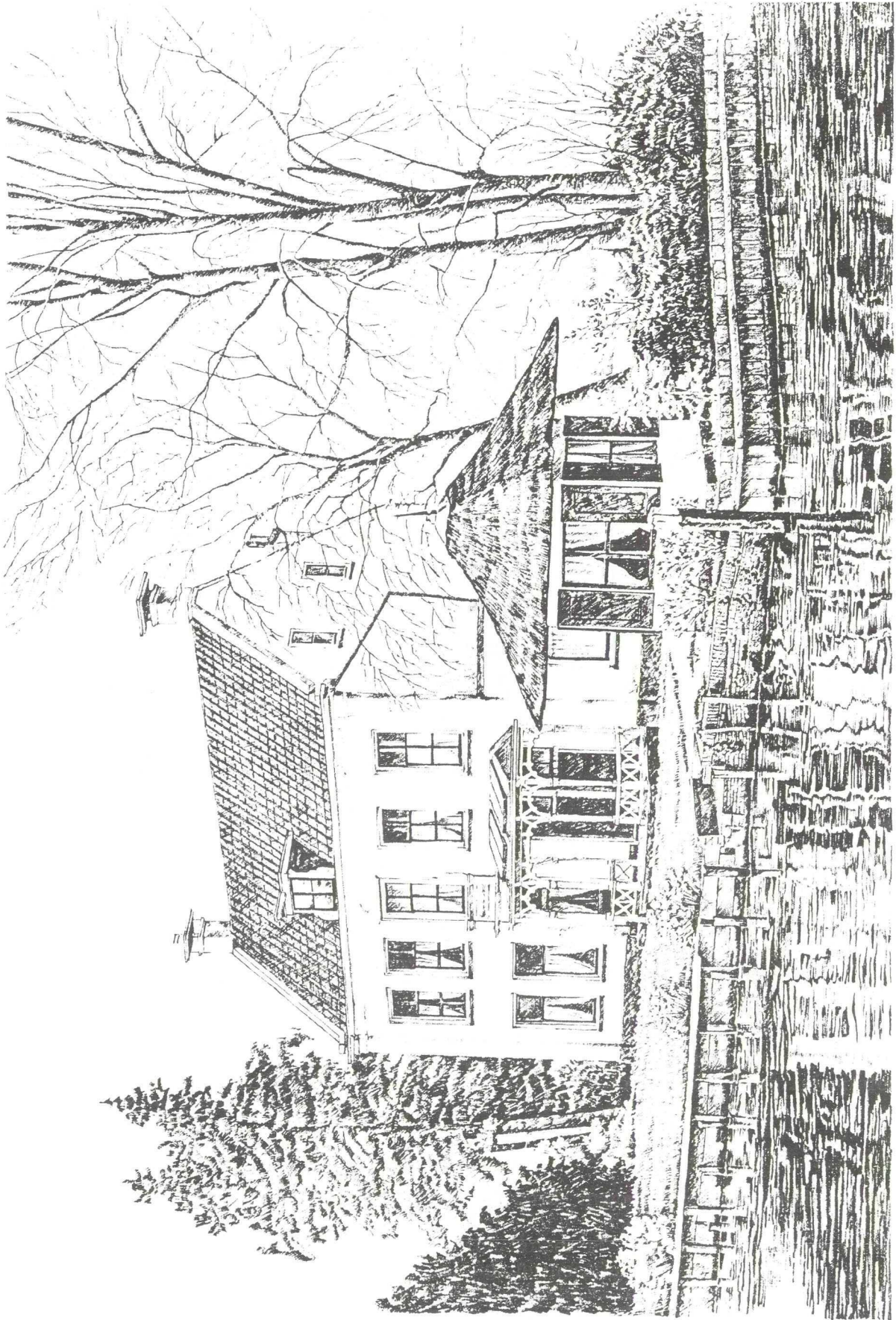
Situatie als gevolg van een testament uit 1556

In 1556 behoorde een groot deel van het terrein tussen Boom en Bosch en de Dannegracht tot de nalatenschap van de Breukelse meester-timmerman Jan Gerrits.² Volgens het leenregister van Nijenrode was hij door vererving eigenaar geworden van "een hoffstede binnen Breuckelen bij de Dan streckende uyt de Vecht westwaerts op aen den Dandijck toe, daer aen 't suydeynde Arien Janss Brouwer ende aen de westeynde Wouter Gerretss Spijcker met landen die men van mijn te leen hout, ende beneden aan de noortsijde een waterganck genaemt de Dan".³ Jan Gerrits splitste dit bezit in zijn testament in vier delen, die hij alle aan zijn kinderen vermaakte.⁴ De onderlinge grenzen van deze vier stukken grond werden niet aangegeven, maar het is niet onwaarschijnlijk dat de belangrijkste perceelgrenzen, als bij zoveel andere percelen, vanuit de Vecht evenwijdig aan de Dannegracht hebben gelopen tot aan de Dannestraat. Omdat het land langs de Danne echter het gunstigst gelegen was, werd die strook in een oostelijk en een westelijk stuk onderverdeeld, beide "gelegen naest der Dan".³ Inzake deze twee percelen werd in 1556 bepaald dat de bezitters ze voortaan "in eygen goet sullen hebben", terwijl de beide andere leengoed bleven. De twee hofsteden aan de Danne werden door Jan Gerrits toebedeeld aan respectievelijk zijn zoon Dirk en zijn dochter Hadewich, welke laatste getrouwd was met Jan Reyerss.³

Voor de veronderstelling dat de belangrijkste verkaveling die in de oost-west richting was, pleit dat de hele strook grond langs de Dannegracht voortaan niet meer leenroerig was aan het Huis Nijenrode. Ook de hele oost-west lopende strook van brouwer Arien Janss, die aan het terrein van Boom en Bosch grensde, was allodiaal, dus vrij eigendom. Het tussenliggende terrein tussen Vecht en Dannestraat, dat door een sloot⁵ evenwijdig aan de Danne in twee stukken uiteenviel, was wel leengoed van Nijenrode.

Als daar een stuk van verkocht werd, moest dit behalve bij schout en schepenen te Breukelen ook geregistreerd worden in de leenregisters op Nijenrode. De koper werd daar, na zijn huldebetoon en betaling in geld of natura aan de leenheer, ingeschreven als leenman en ontving daarvan een gezegelde akte.

Als we deze stroken grond van noord naar zuid met de nummers 1/2, 3 en 4 aanduiden (Afbeelding 2), vallen de straat en de huizen van de Dannegracht in strook 1/2 en de erbij behorende tuinen in strook 3. Tot 1795, toen het leenstelsel afgeschaft werd, kregen de kopers van een huis aan de Dannegracht slechts een leenakte voor de achter hun huizen gelegen tuinen. Op deze strook 3 ligt ook het grootste deel van het huidige huis Vecht en Dam. Tot de demping in 1884 scheidde een sloot deze strook van strook 4, die ten noorden van het pad naar de brouwerij lag.

Afb. 1. Het huidige huis Vecht en Dam. Tekening gemaakt door Nick Prins (Archief Historische Kring Breukelen).

Dit vierde stuk bestond in 1645 uit "een boomgaard daer een huys op staende", waarmee Jacob Jansz Spies op 30 oktober van dat jaar werd beleend. Dat huis en de boomgaard zullen gelegen hebben waar nu de huizen aan de Brouwerij 4, 6 en 8 staan. De plaatsaanduiding in de akte luidt: "tot Breuckelen in onsen Gerechte bij de Dandijk daer Oostwaerts en Suytwaerts Jacob Jansz Brouwer, Westwaerts den Dandijk ende Noordwaerts Abraham Tonisz van Osch mit een huys en erve, . . . en voorts Jan Cornelissen huys naest gelegen sijn". Waarschijnlijk behoorde een groot deel van strook 3 ook tot deze boomgaard en zullen de woningen van Van Osch en Cornelissen op strook 1 hebben gestaan.

Het in 1556 in het zuiden aangrenzende land van Arien Janss Brouwer zal het allodiale terrein zijn geweest, waar nu de straat met de naam Brouwerij ligt en de gebouwen aan de zuidkant ervan. In 1596 was deze strook het eigendom van brouwer Adriaan Cornelisz, in 1645 van brouwer Jacob Jansz van der Horst.⁶

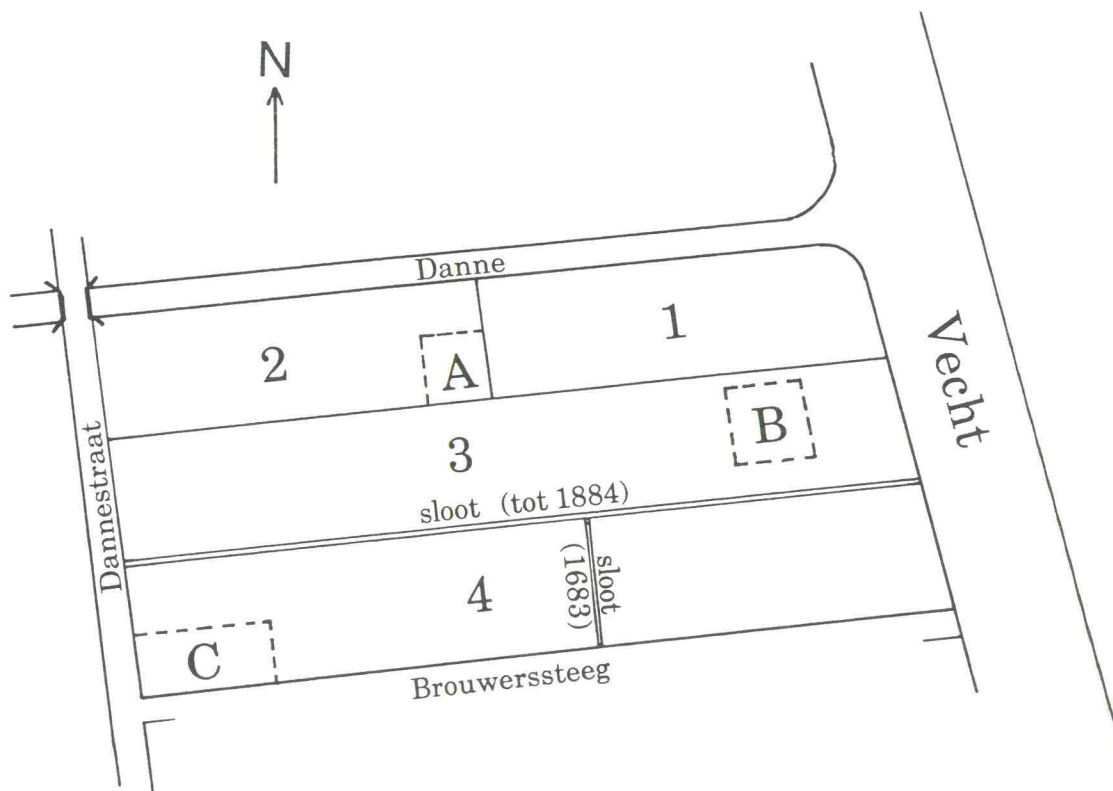
De bebouwing

In 1624 was er al enige bebouwing op bovengenoemde percelen, want een deel behoorde toen met "huys, waterganck ende sloop" (= helling?) aan de broers Tonus en Willem Cornelissen.⁴ Wellicht waren zij broers van de zojuist genoemde bierbrouwer Adriaan Cornelisz. Hun huis zal op de strook langs de Danne hebben gestaan. Een derde broer van de brouwer, Cornelis Cornelissen en zijn vrouw Jannetje sloten in 1624 een lening of octrooi op hun "hofsteden, huys en getimmer", die op het derde perceel stonden.⁴ Timmerman Jan Gerrits had dit bezit in 1556 nagelaten aan zijn dochter Gerritje Jans, die met Willem Frerix was getrouwd. Die hadden het op 31 juli 1585 overgedaan aan Jasper de Swart, waarna het in 1612 geërfd werd door diens nicht Roelofje Jans.⁷ Zij verkocht het op 20 mei 1614 aan de reeds genoemde Cornelis Cornelissen en zijn vrouw.

Op 8 februari 1638 verkocht Jannetje Gerrits, weduwe van Cornelis Cornelissen haar huis aan Carel Marcenier de Oude, "brouwer aen de sluys uyt het gereght Loenen".⁴ Zijn zoon Coenraat Marcenier werd op 24 december 1650 "door dode van sijn vader" eigenaar van dit huis. Deze gaf het bezit door aan zijn zoon Karel Marcenier de Jonge, die kort na het Rampjaar 1672-1673 failliet ging. Zijn huis was door de Franssen verwoest en daarna niet meteen herbouwd. Op 25 januari 1675 verkocht Abraham van Liebergen, als curator van de insolvente boedel en de goederen van Karel Marcenier, het huis aan Jacob de Kinder, schout van Breukelen-Nijenrode.^{4,8} Die verzuimde zich na de aankoop als leenman bij de heer van Nijenrode te laten inschrijven. Waarschijnlijk heeft Johan Ortt, die in februari 1675 heer van Nijenrode was geworden, dit verzuim pas medio 1676 ontdekt, want het leenregister vermeldt hierover: "soo moet voor het versuim van binnen een jaar en zes weken verheffen, soo bij den verkooper als koper dubbelt heergewaad en hofrechte betaalt worden, nadat vooreerste dubbele leges voor het verzuim komen met de ledige hand sullen betaalt zijn. Ende indien het bij aankomen van de Heere van Raasfelt ook niet met ledige hand verkocht is, soo moet daarvoor mede dubbel betaalt worden".⁹ Jacob de Kinder zal alsnog aan zijn verplichtingen hebben voldaan, want tussen 1675 en 1682 heeft hij op deze grond een nieuw huis laten bouwen.

Het huis van de schout in 1682 publiek verkocht

Door de verwoestingen in 1673 waren de inwoners van Breukelen-Nijenrode zo verarmd, dat velen de verschuldigde belastingen niet konden betalen. Schout Jacob de Kinder, die zelf huizen in de Brugstraat en de Watersteeg had verloren, kreeg toen als "gadermeester" een achterstand in de afdracht van belastinggelden aan de Staten van Utrecht. Die lieten daarop zijn nieuwe huis aan de Vecht bij executie verkopen "omme daar aan te verha-

Afb. 2. Schetskaartje van het gebied tussen Vecht, Danne, Dannestraat en Brouwerij (vroeger de Brouwerssteeg geheten), met mijn interpretatie van de in 1556 tot stand gekomen indeling in percelen (in de tekst genoemde stroken 1 - 4). A = Plaats waar het erf van Hendrik Cornelissen Cuyper in 1682 was (nu Dannegracht 15); B = plaats van het in 1682 verkochte huis dat later "Vecht en Dam" heet; C = plaats waar in 1645 het huis van Jacob Jansz Spiess stond (nu Brouwerij 4, 6 en 8).

len t'geene den selven noch Aan Haer Ed. Mog. Comptoiren ten achtere is". Jacob behield, toen de schuld was vereffend, wel zijn functie van schout en gadermeester. De publieke verkoping¹⁰ vond plaats op 30 oktober 1682 "ten Huijse Van Jacob Petersz Vander Horst Herbergier tot Breuckelen" (in het Regthuys). Het te verkopen pand werd omschreven als: "Seeckere Schoone Nieuwe Huijssinge ende Erve met alle t'geene daarinne aert ende Nagelvast is, staende ende gelegen onder den Voorschreven Gerechte aen de Brugh streckende voor uijt de Reviere de vecht tot achter aant Erf Van Hendrick Cornelissen Cuijper toe, daer ten Zuijden ende Noorden Jan Jacobsz Van der Horst naast gehuijst ende geerft is, sijnde Leenroerigh aanden Huijse Van Nijenrode te verheergewaden met een halve stoop goede Roode Boter".¹¹

De hoogstbiedende was de Amsterdamse koopman Johannes van der Voort, die er f 1220 voor betaalde en het op naam liet stellen van zijn kinderen "als Erfgenamen Van Maria de Geer". Van der Voort zal als voogd over zijn zeven kinderen het huis hebben betaald uit de erfenis die hun moeder Maria de Geer hun had nagelaten.

Een transportakte¹² van twee morgen land in Otterspoorbroek uit 1683 levert ons de namen van die kinderen: "Abigael, Johanna, Anthonia, Catharina, Jacoba en Anna van der Voort en Marten van Halewijn van der Voort". Uit andere akten (zie ook Afbeelding 3) blijkt dat deze Marten met de dubbele naam de enige en jong overleden zoon van Jan van der Voort is geweest.¹³ Toen in augustus 1685 een nieuwe leenakte¹⁴ werd opgesteld, ontbrak de naam van Catharina, die waarschijnlijk inmiddels was overleden. Deze leenbrief op perkament was geschreven door "Johan de Haas onsen Stadthouder der Leenen"¹⁵ en betrof

"die Leenweere van een Hofstede met Sijn aankleven daar een huijs op staat, gelegen tot Breukelen bijten de Dandijk". Het uithangende zegel van deze akte is verdwenen, maar in het huisarchief van Vecht en Dam bevinden zich nog enkele andere akten waarvan de lakzegels, beschermd door een ronde houten kast, behouden zijn (zie Afbeelding 4).

Een erf met ruïne langs de Danne erbij gevoegd

Op de hoek van Vecht en Danne stond in 1644 een huis dat eigendom was van de uit Loenen afkomstige bierbrouwer Carel Marcenier. Het kwam in 1655 op naam van zijn schoonzoon Jan Jacobsen van der Horst, die brouwer was in Breukelen.¹⁶ Bernard de Roy tekende op zijn Gront Caerte van Breuckelen uit 1681 dit huis als een dubbele woning, die met zijn voorgevel naar de Danne stond gekeerd en gelegen was op de niet leenroerige strook grond. Volgens de bij de kaart behorende naamlijst was dat huis nog in het bezit van "De Brouwer tot Breuckelen". Het was echter niet meer bewoonbaar, want het was in 1673 door de Franse troepen verwoest en niet herbouwd. Johannes van der Voort kocht dit terrein, dat grensde aan zijn juist verworven nieuwe huis. Dat blijkt uit een transportakte¹⁷ van 18 december 1682, waarin staat, dat "Jan Jacobsen van der Horst onsen inwoonder en medeschepen deses gereghte, als man en voogt van Elisabeth Marcenier sijne huysvrouw" op 1 december 1682 had verkocht aan "Seigneur Johannis van der Voort, coopman tot Amsterdam een ledig erf waar eertijds een huijsinge op gestaen heeft, leggende aen de reviere de Veght, strekkende westwaarts op tot de huysinge en de grondt van Hendrick Cornelisz Kuijper toe, daer suytwaerts de kinderen van de voorn. Sr. Van der Voort als erfgenaemen van Maria de Geer, en noordwaerts de watergangh genaemt den dam". Hendrick Cornelisz Kuijper woonde waar nu het huis Dannegracht 15 staat.

Op 22 mei 1686 werd voor deze transactie een nieuwe akte¹⁸ opgemaakt, omdat Johan van der Voort in de koopakte van 1 december 1682 had vergeten op te laten nemen, dat hij "Hetselve hadde gecoft voor Reeckeningh vande Erfgenamen van Wijlen Maria de Geer, sijnde sijne meergenoemde Kinderen". In de nieuwe akte werd nog eens de koopprijs van 375 Carolusgulden genoemd en ook het concurrentiebeding dat Jan Jacobsen van der Horst als verkoper had laten opnemen. Dat beding hield in dat de kopers "nu noch nimmermeer en sal, off sullen vermogen oijt opt gemelte Erve een Huijs te Timmeren om tot een Brouwerije geemploijeert te worden, oock niet int getimmer 'twelck daer op albereets is gestelt". De wijziging werd drie maanden later in een nieuwe transportakte¹⁹ bij het gerecht Breukelen-Nijenrode geregistreerd. Notaris Wouter Bosch uit Breukelen verklaarde hierin als gemachtigde van Jan van der Voort, dat de kooppenningen al in december 1682 door een assignatie ten behoeve van Gerrit Theunis van Atteveld den Outsten waren voldaan. Ook verklaarde hij dat "het gemelte Erve op den 8e Januari 1683 door hem Comparant ten behoeve van den gemelten Johan van der Voort in sijn privé alleenlijk was opgedragen, ende nu voor desselfs kinderen als Erven voornoemt". Na vastlegging van deze verklaringen werd de overdracht van 8 januari 1683 in het register van schout Jacob de Kinder geroyeerd.

Een ledig erf aan de Brouwerij

Marten van Halewijn van der Voort bezat ook het westelijke gedeelte van het vierde stuk grond, gelegen aan de Brouwerij. Zijn vader had op 22 december 1683 voor f 320 een "Erve en Boomgaert op den Hoek vande Damstraat" gekocht van de familie Caen.¹³ In de koopakte werd dit perceel omschreven als "Seecker Ruine en opstal bestaende in steen, Mueragie en houtwerck van een Huijs met erve en Bongardt gelegen op den Hoek vanden Damstraet tot Breukelen, streckende van aldaer Oostwaerts op, tot aenden halven dwarsslooth toe, daer ten Zuiden de Brouwerssteegh ende Noortwaerts de gemelte Onmundige Kinderen Van Neeltjen Jans Caen naestgehuijst ende geerft sijn, sijnde Leenroerigh aenden Huijse Van

Nijenrode". De dwarssloot lag ongeveer halverwege tussen de Dannestraat en de Vecht en vormde de grens met het oostelijke deel van het perceel, dat toen eigendom was van Jan Jacobs van der Horst. Deze dwarssloot mondde uit in de grenssloot tussen het derde en het vierde stuk grond.

Het huis van de kinderen Van der Voort

De gezusters Van der Voort zullen het hele jaar door in hun huis aan de Vecht hebben gewoond - dus het niet alleen in de zomer als een echte buitenplaats hebben gebruikt -, want ze spanden in december 1694 een rechtsgeding aan tegen Geertje Dirks Verwoert,²⁰ die haar vrachtschuit vaak aan hun erf liet afmeren. Geertje was de weduwe van schipper Gijsbert Jansz Kaan en woonde aan de Dannegracht op de hoek van de Dannestraat. Haar zoon Jacobus Kaan voer voor haar als beurtschipper op Utrecht en zou later, in 1706, het bedrijf overnemen. Jacobus Kaan vond het gemakkelijker zijn schuit voor de afsluitboom in de Danne bij de "Juffrouwen Van der Voort" aan de wal te leggen, dan voor het schippershuis bij de Dannebrug. De dames hadden hem herhaalde malen vriendelijk gevraagd dat niet te doen, maar toen dat niet hielp, eisten ze op de open rechtsdag van 12 december 1694 dat schout en schepenen de schippersweduwe een afmeerverbod zouden opleggen. In het verslag²¹ van dit rechtsgeding staat, dat de gedaagde zich niet had ontzien om "de Vrachtschuyt waarmede sij op Utrecht is varende, als het haar beurt niet en is te varen, en ook over Winter als sij niet en kan varen, den meesten tijd te doen leggen in de Danne of Vecht voor de Plaets van de Eyschers ende deselve op der Eyschers gront aan de boomen aldaar staande ofte ietwes anders vast doet maken". Daardoor benam de gedaagde aan de eisers "alle Vrijigheyt van haar Plaats". De dames Van der Voort vroegen de rechter om een verbod en, in geval van herhaling, "om deselve Schuyt door den Bode deses gereghs, tot kosten ende pericule van de Gedaagde te mogen doen losmaken ende henen drijven". Toen Jacobus Gijsberts Kaan, die zijn moeder vertegenwoordigde, niets tegen de aanklacht kon inbrengen, hebben de schout en zijn zeven schepenen de eis en het verzoek voorlopig toegewezen tot de "tijd toe dat de gedaagde eenig bewijs mogt kunnen bybrengen van eenigh recht te hebben ter contrari, condemnerende de gedaagde in de kosten van deese".

De familie Kaan zal hun recht om af te meren niet hebben kunnen aantonen, maar desondanks er mee door zijn gegaan hun schuit op de verboden plaats aan te leggen, want bij het "Opendaags Recht" van 6 maart 1695 werd Geertje Dirks veroordeeld de onkostendeclaratie van de dames Van der Voort te betalen.²² Die zullen dus overeenkomstig het vonnis van 1694 gehandeld hebben en de vrachtschuit door de gerechtsbode hebben laten losmaken. Verdere processen worden niet vermeld, zodat we mogen aannemen dat de juffrouwen voortaan ongestoord van de vrijheid op hun buitenplaats hebben kunnen genieten.

Toen vader Van der Voort in 1698 overleed, nam zijn oudste dochter Abigaël het leen over. Omdat zij als vrouw voor de verheffing in het leen om juridische redenen een voogd nodig had, koos ze daartoe Gerrit Gerrits Webbe, die een huis aan de Dannegracht bezat. Nadat Webbe was overleden, koos Abigaël op 2 september 1706 Crijn Corssen Slebus uit de Dannestraat als haar voogd.⁴

Eerste vermelding van de naam Vecht en Dam

Abigaël van der Voort overleed in 1725, waarna op 12 november 1726 Johanna van der Voort als oudste van de vier overgebleven zusters met het huis werd beleend.²³ Crijn Corssen Slebus heeft als haar zaakwaarnemer aan de leenheer "ten behoeve van sijn principale Huld, eed en manschap van trouwen gedaan naar behoren". In de akte wordt het leen omschreven

Afb. 3. Het uithangende lakzegel van de heer van Nijenrode aan de akte d.d. 21.3.1684: wapenbord (met klimmende leeuw met pijl) vastgehouden door twee griffioenen (leeuwenlichaam met drakenkop en vleugel). Boven de kroon staat: "Johan Ortt, Heer van"; onder het wapenbord staat: "Nienrode, Breukelen" (Foto-archief Historische Kring Breukelen).

als "seeker Huijsinge ende Hofstede gelegen onder Breukelen-Nijenrodes Gerecht aan de vecht, tegenwoordig genaamt Vecht en dan, streckende uijt de Vecht tot agter aan het Erf van Pieter Henricksz vander Sluijs kuijper, daar ten Zuiden Jacob Jansz van der horst Brouwer ende ten Noorden Juffr. van der Voort voornoemt met allodiaal goed naast gelegen sijn". Dit is de oudste bewaard gebleven vermelding van de naam Vecht en Dam, want aan het perkament is te zien, dat de laatste letter oorspronkelijk een m is geweest, waarvan de derde poot is weggeradeerd. Dat is waarschijnlijk gebeurd in de periode dat het water de naam Dan of Danne kreeg. Het huis stond op de leenroerige grond van strook 4 waar die aan de zuidzijde begrensd werd door terrein van de brouwer van Breukelen.

De juffrouwen Van der Voort hebben tot 1735 op Vecht en Dam gewoond, want tot dat jaar hebben zij de dorpslasten voor het huis betaald.²⁴ In het belastingjaar 1735-1736 werden daarvoor "de erfgenamen Juffr. vander Voort" aangeslagen. Johanna van der Voort was de langstlevende van de zusters, want op 14 september 1736 werd een nichtje, Anna Abigael van de Cruijs²⁵ beleend met het zuidelijke deel van Vecht en Dam, waarmee in 1726 "haar overledene Moeije Jufv. Johanna van der Voort verleijd was geworden". In deze akte²⁶ werd het huis aangeduid als "tegenwoordig genaamt Vegt en Dam daar ten Zuiden Jacob Jansz van der Horst en ten Noorden Anna Abigael van de Cruijs met allodiaal goet naest gelegen sijn". Ook werd in de akte vermeld dat de vader van Anna Abigael, de heer Adrian van de Cruijs, op 26 mei 1730 door het "Edel Agtbare Geregt der stad Amsterdam" tot curator van zijn dochter was aangesteld. Haar broer Adriaen Isack van de Cruijs legde in 1736 voor Anna Abigael de eed van trouw af bij "Rijk Kasteleijn Junior onsen Stadthouder der Leenen des Hoves Nijenrodes" en vernieuwde die in 1741.

Was de oorspronkelijke naam van het water Dam of Dan?

In de documenten komen we zowel de naam Dam als Dan tegen ter aanduiding van het vaarwater de Danne of de daar loodrecht op staande dijk of straat. De vorm met een n lijkt de oudste, want al in 1619 komt de naam Dandijk voor.²⁷ Ook de naam van de waterloop heeft dan al de n-klank, want op 10 augustus 1620 werd "het Keyserrijk te Breukelen aan de Dan" verkocht. De vorm met een m zou daar later als gemakkelijker uitspreekbaar uit voortgekomen kunnen zijn.

Toch is het niet waarschijnlijk dat het met de naam Dan begonnen is, want het zelfstandig naamwoord "dan" betekende in de Middeleeuwen "wouddal, door bos omringde plaats, schuilhoek voor wilde dieren". De waternaam zou dan wel heel oud moeten zijn en uit de tijd stammen dat hier moerasbossen groeiden. Waarschijnlijker is het, dat de naam Dam in de betekenis van dijk de oudste is. Het water zou de naam van de dijk hebben overgenomen.

Mogelijk is ook, dat het water zijn naam heeft ontleend aan een afdamming, die daar na de 12de eeuw gelegd kan zijn om het Vechtwater bij hoge rivierwaterstanden buiten de inlinkende polders te houden. Die dam heeft dan waarschijnlijk op de plaats van de Dannebrug gelegen, want het daarop aansluitende deel van de Kerkweg kreeg de naam Damstraat of Damdijk. De afdamming moet dan echter later weer gesloopt zijn, toen de sluizen in de Kerkvaart bij Het State Wapen waren gebouwd. Die sluizen zullen er al in de 16de eeuw geweest zijn.

In de transportakte van 18 december 1682 staat "watergang genaemt den dam". In akten uit de 18de eeuw wordt het water meestal de Danne genoemd, de Dandijk heet dan meestal Danstraat. De laatste twee vormen kunnen fonetisch verklaard worden als regressieve assimilaties van plaats onder invloed van de volgende dentale medeklinker, zodat de labiale M een dentale N werd. Merkwaardig is dat in de 19de eeuw, in de Bevolkingsregisters van 1849 tot 1890, juist weer de aanduidingen Damgracht en Damstraat worden gebruikt.

Misschien dat een uitgebreider onderzoek van oude bronnen ooit nog wat meer licht op de zaak Dan of Dam kan werpen.

Twaalf jaar bezit van de familie Van de Cruijs

Anna Abigael van de Cruijs heeft op Vecht en Dam een theekoepel laten zetten, waarvan we de eerste vermelding aantreffen na haar overlijden in 1744. Haar erfgenamen lieten toen de waarde schatten van "Een Huysinge, Tuijn en Speelhuijs staande ende geleege tot Breukelen aan de revier de vegt".²⁸ Schout Joan Stoesak en de schepenen Rijk Kasteleyn en Anthonie van Loenen hebben samen met Louis Schullerus, de "ontfanger van den XXe en XLe penning 's land van Utrecht", op 27 juli 1744 de waarde van het geheel bepaald op f 2400. Vader Adriaen van de Cruijs werd als nieuwe eigenaar op 14 augustus 1744 beleend met het leenroerige deel van de grond behorend bij Vecht en Dam. Na zijn dood werd zijn zoon Adriaen Isack van de Cruijs in 1748 zijn leenopvolger.

De familie Van de Cruijs heeft niet lang op Vecht en Dam gewoond, want alleen in het belastingjaar 1736-1737 betaalde "de heer vander Kruys" de verschuldigde dorpslasten voor zijn dochter. Daarna zal het huis verhuurd zijn en betaalden de bewoners de lasten. De eerstvolgende bewoner moet de in 1738 overleden Abram Melissen zijn geweest; over 1737-1738 werden de dorpslasten voor driekwart jaar betaald door diens erfgenamen en voor één kwart door de heer Van Erp. Laatstgenoemde woonde er tot 1746, want tot dat jaar betaalde hij een jaarlijkse aanslag van f 9. Van 1746 tot 1748 betaalde Adriaan de Haas dit bedrag, waarna de nieuwe eigenaar, Joan Stoesak,

voorlopig *f* 5 per jaar ging bijdragen in de dorpslasten.

Adriaen van de Cruijs had op "den Sesden Meij Een Duijzent Seeven Hondert Ses en Veertig S'namiddags te half Seeven Uuren" in zijn woning op "de keijzersgragt tusschen de Rheestraet en de Westerkerksluijs" te Amsterdam een testament²⁹ laten maken, waarin hij zijn zoon Adriaen Isack en zijn schoonzoon Thomas van Son als executeurs van zijn nalatenschap aanwees. Adriaen Isack werd op 17 februari 1748, "binnen de behoorlijken tijd naer overlijden van zijn vader" als "regte Leenvolger" beleend met het huis Vecht en Dam.³⁰

De executeurs lieten, nu ze toch eenmaal in Breukelen waren, op diezelfde dag door de secretaris van het Gerecht een overeenkomst met hun buurman Jacob Janse van der Horst registreren.³¹ Die verklaarde toestemming te hebben gegeven tot "het timmeren van een schuijtehuijs in de gemeene sloot tusschen mijn Huysinge en het plaatsie genaemt Vegtendam tot Breukelen". Hij stelde echter de voorwaarde, dat hij er een sleutel van kreeg "om ten allen tijden daardoor te kunnen vaaren". De eigenaren van Vecht en Dam waren gehouden om na aanzegging daartoe door hem of zijn opvolgers "het voorschreven Schuijtehuijs te amoveren en wegtebreken en de sloot weder vrij te maken als geweest is". Deze overeenkomst zal Vecht en Dam aanlokkelijker hebben gemaakt voor een koper en werd daarom in de koopvoorwaarden van 27 maart 1748 vermeld. Het is echter niet bekend of de nieuwe eigenaar dat botenhuis ooit heeft laten bouwen.

Vecht en Dam eigendom van schout Joan Stoesak

Onder toezicht van notaris Rijk Kasteleijn Jr³² werd op 27 maart 1748 in het Regthuijs van Breukelen in het openbaar verkocht "een Huijsinge, Speelhuijs en tuijn Staande ende gelegen tot Breukelen aan de rivier de vegt genaamt vegt en dam, (. . .) sijnde de strook naast den danne vrij allodiaal goed en de Zuijdsijde daar het huijs op staat Leenroerig aan den leenhove van Nijenrode".³³ Cors Slebus zette in met een bod van *f* 1600, dat daarna met *f* 400 werd verhoogd door Joan Stoesak, die dus eigenaar werd voor *f* 2000.

De nieuwe eigenaar was sinds 1738 schout van Breukelen en bewoonde ten tijde van de genoemde veiling het huis Middendorp aan de Herenstraat (nu nr. 32, de Aquashop). Volgens de koopvoorwaarden moest hij "het verkofte aanvaarden met den 8 april 1748". Hij betrok al spoedig zijn nieuwe huis en betaalde voortaan de dorpslasten voor deze woning achter de Dannestraat. Uit de transportakte, gepasseerd voor de schepenen "der Heerlijkheid ende Geregte van Nijenrode tot Breukelen",³⁴ blijkt nog eens duidelijk, dat het getransporteerde noordelijke gedeelte uit een strook vrije grond bestond, en dat "daer ten Suijden de Huijsinge en verdere tuijn van gemelte plaatsje" lagen, welke leenroerig waren aan Nijenrode. Voor "den Leenhove van Nijenrode" vond op dezelfde dag het transport plaats van dit zuidelijke gedeelte en werd door Rijk Kasteleijn Jr "onsen Stadhouders der Leenen des Hoves Nijenrode" een nieuwe leenakte opgemaakt.³⁵

In 1754 moest Joan Stoesak zijn beschoeiing en steiger langs de Vecht vernieuwen. Hij diende toen een request in bij de "Ed. Mogende Heren Watergraaff en Deputaten tot de Schouwe van De Riviere de Vegt" om in plaats van de voorgeschreven houten beschoeiing "op dezelve oude palen en volgens de oude roijinge, een stene Schoeiing optemetselen". Ook vroeg hij toestemming om in plaats van de twee oude palen van de steiger, "twee nieuwe palen in dezelfde gaten daar de oude staan, daar weder te doen inslaan". Op 26 april 1754 kreeg hij de gevraagde vergunning.³⁶

Joan Stoesak was in de eerste jaren waarin hij Vecht en Dam bezat nog vrijgezel; hij trouwde pas op latere leeftijd. Op 15 oktober 1762 werd zijn huwelijk met Hillegonda Elisabeth Hanedoes in de Pieterskerk te Breukelen voltrokken.³⁷ Het zal een romantische plechtigheid bij kaarslicht zijn geweest, want de kerkdienst begon om 8 uur 's avonds. De vader van de bruid, de Amsterdamse arts doctor Jan Hanedoes, zal daarbij zeker aanwezig zijn

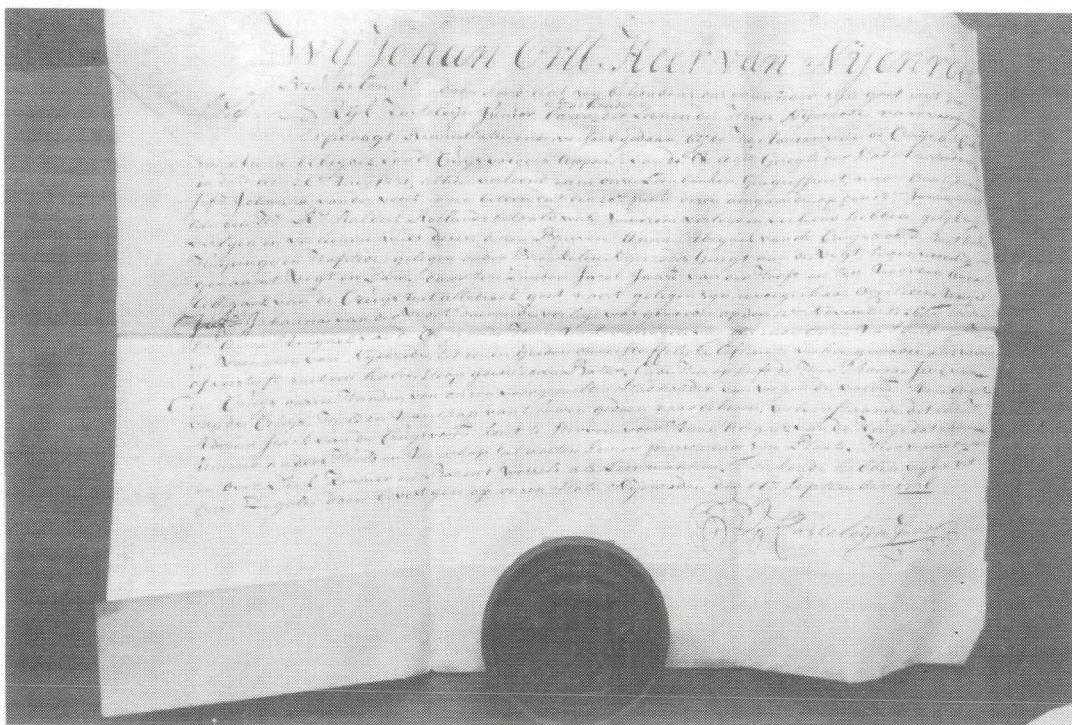
geweest met zijn zes overige dochters, van wie er vijf ongehuwd zijn gebleven. Ook de gehuwde broers van de bruidegom, Hendrik Stoesak en dominee Gerard Stoesak, zullen de plechtigheid hebben bijgewoond.³⁸

In 1784 was de inmiddels bejaarde Joan Stoesak ernstig ziek. Hij en zijn vrouw wilden "uit Overweging van de Onzekere Uuren des doods" een testament³⁸ maken en lieten daarom op 1 september 1784 "des nademiddags ten vijf Uuren" notaris Jacobus van Someren uit Maarssen naar Vecht en Dam komen. Daar waren als getuigen aanwezig de buurman, bierbrouwer Cors de Jongh, en een zekere Jan van Voorthuijsen.

De notaris noteerde: "Den Wel Ed. Heer Joan Stoesak oud Drossaerd van Vreland en Schout van Breukelen, en Vrouwe Hillegonda Elisabeth Hanedoes, Egtelieden woonende te Breukelen mij Notaris bekend, den Heer testateur onpasselijk van Lighaam en de vrouwe Testatrice gezond van Lighaam, doch echter beide hun Verstand Memorie en uitspraak magtig". Hij achtte beiden daarom geheel in staat om per testament over hun goederen te beschikken.

Het werd een testament op de langstlevende, die de vrije beschikking over de bezittingen zou krijgen. Na diens overlijden moesten na aftrek van enkele legaten de overschietende goederen in twee gelijke porties voor de erfgenamen worden verdeeld. Dat waren enerzijds een nicht en twee neven van Joan en anderzijds de zes zusters van Hillegonda. De ene neef was Elbert Stoesak, notaris te Amsterdam en enige zoon van dominee Gerard Stoesak te Sloterdijk. De ander was Zacheus Stoesak te Amsterdam, enige zoon van de reeds overleden Hendrik Stoesak. De twee neven werden benoemd tot executeurs-testamentair van de nalatenschap.

Joan Stoesak leefde nog in het voorjaar van 1786, maar voelde zich toen te oud om nog langer het ambt van schout en gadermeester van Breukelen-Nijenrodes en Breukelen-Orttsgerecht te vervullen. Hij vroeg daarom de heer van Nijenrode hem wegens zijn hoge leeftijd van deze ambten te onthefven en Jacob de Jongh Czn als zijn opvolger aan te stellen.³⁹ Johan Ortt voldeed aan deze verzoeken, waarbij hij de nieuwe schout opdroeg het ambt

Afb. 4. Voorbeeld van een akte uit het Huisarchief Vecht en Dam, d.d. 14.9.1736 (Fotoarchief Historische Kring Breukelen).

"naa behooren en volgens Pligt waar te neemen" en de voorrechten en rechten van het Huis Nijenrode en de daartoe behorende goederen te beschermen en te bewaren. De teruggetreden schout leefde nog bijna tien jaar op Vecht en Dam, waar hij op 2 januari 1796 overleed.

De weduwe Stoesak

Op 25 maart 1796 lieten de erfgenamen alvast de waarde van de buitenplaats bepalen.⁴⁰ Die werd door schout Jacob de Jong en twee leden van de in 1795 gevormde Municipaliteit geschat op f 2200. Ruim tien maanden na de dood van haar man droeg mevrouw Stoesak-Hanedoes de nog op naam van haar echtgenoot staande belening met het land van de "Hofstede Vechten-dam" op aan "Johan Ortt Heer van Nijenrode, Breukelen enz. Lieut. Colonel en Capitain ter Zee ten dienste dezès Landen enz."⁴¹ Zij verscheen daartoe voor Mr. Joachim Frederik Odé, die in 1786 Rijk Kasteleyn Jr was opgevolgd als "Stadhouder der Leenen des Hoves Nijenrode". Uit het vervolg blijkt dat het haar alleen ging om een wijziging in de tenaamstelling, want zij verzocht "vermits 't overlijden van voors. haare man, met die oorz. Leenweere te mogen worden verleijt ende verleend, als sijnde daartoe gerechtichd geworden als eenige en universeele Erfgenaame". Omdat Hillegonda als vrouw juridisch niet handelingsbekwaam was, had zij de heer Abraham van Toll als leenman gekozen, die de vereiste eden voor haar aflegde. In de akte was echter opgenomen, dat als zij "in een ander huwelijk kwam te treden, als dan hare man en wettige voogd gehouden zal zijn de hulde en manschap te presteeren". Indien de door haar gekozen leenman eerder dan zijzelf zou overlijden, dan moest ze een andere leenman voordragen en de daarvoor verschuldigde rechten betalen. Bij deze belening waren als getuigen aanwezig de benabuurde leenmannen Dirk van Gijtenbeek en Gijsbert van Soomeren.

De buitenplaats in bezit van de erfgenamen, later van Elbert Stoesak

Toen de weduwe Stoesak op 18 februari 1804 overleed, waren haar zes zusters nog in leven. Twee van hen stierven echter al in oktober en november van dat jaar. De erfgenamen lieten op 27 februari 1804 in Amsterdam het testament kopiëren³⁸ en op 11 mei werd te Breukelen de waarde van de "buyten Plaats met sijn huys, erve en thuyn, genaamt Vegtendam" geschat. Die was f 2500. Notaris P.A. Voigt te Breukelen stelde op 31 augustus een verklaring op, dat de overleden weduwe van Joan Stoesak het recht op successie had nagelaten voor "Een Huisinge, Coupel en Tuin genaamd Vecht en Dam" binnen het departement Utrecht en een boerenhofstede in Zeeland.⁴²

Toen de erfgenamen van de op 23 oktober 1804 overleden Judit Maria Hanedoes op 3 december 1804 de waarde van "het twaalfde deel int Plaetsie Vegtendam" lieten schatten, kwamen de schepenen Ary Kasteleyn en Christiaan van Es, die ook op 11 mei de schatting hadden verricht, uit op een iets lagere waarde, namelijk f 194, dus f 2328 voor het hele huis.⁴³

Vecht en Dam werd van 1804 tot 1806 verhuurd aan de heer Mr. Hoefman, die in anderhalf jaar f 22 aan dorpslasten betaalde.

Op 27 februari 1805 vond tussen de erfgenamen de boedelscheiding plaats bij notaris Anthony Karseboom te Amsterdam, waarbij Vecht en Dam werd toebedeeld aan Elbert Stoesak. De opgestelde akte werd nog dezelfde dag voor het Gerecht te Breukelen geregistreerd.⁴⁴ De neven Elbert en Zacheus Stoesak hadden als executeurs-testamentair de waarde van Vecht en Dam bepaald door het "in Publicque Veijling" te brengen. Die werd door Elbert Stoesak opgehouden "voor een Somma van Etc. ten einde dezelve bij deze Scheijding tot die Somma in zijne Erfportie toe te deelen". Elbert Stoesak, die

notaris was te Amsterdam, werd dus voor een ons onbekend bedrag de nieuwe eigenaar van Vecht en Dam.

Noten

- 1 H.J. van Es, 1994. Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen. 4. Geschiedenis van de brouwerij "De Vijfhoek". Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 9, nr. 1, blz. 10 - 26.
- 2 In 1442 bezat een zekere Gerrit Jansz een huis in de Kerkstraat ten westen van de door schout Frederik Willemsz van Oukoop nagelaten percelen. Deze Gerrit Jansz zal tot de familiekring van de schout hebben behoord, want toen deze in 1446 zijn zes hofsteden ten zuiden van de Brouwerij splitste in twee blokken van drie, werd Gerrit Jansz met een ervan beleend. In 1455 en 1461 bezat zijn zoon Jan Gerritsz het huis aan de Kerkstraat. Op 17 december 1547 was timmerman Jan Gerryts getuige bij de belening van een hofstede in de Kerkstraat. Hij kan daar ook hebben gewoond en misschien een achterkleinzoon van de eerstgenoemde Gerrit Jansz zijn. Het feit dat hij gronden bezat in de omgeving van de Brouwerij, versterkt deze hypothese. Zie A.A. Mantén, 1994a. In Brokel bij de Plaets en boven aen die Kerckstrate. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 9, nr. 1, blz. 27 - 36. A.A. Mantén, 1994b. De vestigingsplaats van Boom en Bosch tussen 1439 en 1663. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 9, nr. 2, blz. 84 - 93.
- 3 Rechterlijke Archieven (Rijksarchief te Utrecht), inv. nr. 2042, Repertorium op de leenregisters van Nijenrode over ca. 1523 - 1677, fol. 35; "mijn" is Elisabeth Turck, vrouwe van Nijenrode.
- 4 De splitsing van het land van Jan Gerrits in vier stukken wordt ook beschreven in J.W.G. Cornet, 1964. "De Geschiedenis van de Plaetse Vecht en Dan", een katern van acht getypte foliobladen, dat opgenomen is in het Huisarchief van Vecht en Dam. De huidige eigenaar van dit huis, de heer R.W.C. Molenkamp, was zo welwillend ons het archief ter inzage te geven. Cornet vermeldt als bron het leenregister C van Nijenrode (1523 - 1667), de zgn. "Oude Inden van Nijenrode", fol. 35; dit is dezelfde bron als die genoemd wordt in de vorige noot. Cornet interpreteert de informatie uit de bron zo, dat ook de percelen 3 en 4 helften zijn van één oost-west strook; ik wijk daarin dus van hem af.
- 5 Zie H.J. van Es, 1996. Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen. 8. Vervuilde sloten en een te smal vaarwater. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 10, nr. 4, blz. 220 - 226. De sloot liep tot de demping in 1884 achter de huizen van de Dannegracht naar de Vecht, waar hij tussen Vecht en Dam en het dubbele woonhuis Brouwerij 1 en 2 uitmondde. Het Ministerie van Waterstaat, Handel en Nijverheid gaf op 15 maart 1884 aan de Gemeente Breukelen-Nijenrode vergunning voor een gemetselde frontmuur in de Vecht met op een diepte van - 60 N.A.P. een riool van 30 cm doorsnee, uitsluitend voor de afvoer van goot- en hemelwater (Nieuw Archief Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 200, Ingekomen en uitgaande stukken 1884).
- 6 Mantén, 1994b, blz. 87 en noten 31 en 32.
- 7 Jasper de Swart werd, op 17 februari 1591, ook met de Sint Anthonisakker beleend; na zijn dood kreeg zijn nicht Roeloffgen Jans die akker op 19 april 1612 in leen (zie Mantén, 1994b, blz. 88 en noot 35).
- 8 Jacob de Kinder was tot 1 november 1709 schout van de gerechtsheerlijkheid Breukelen-Nijenrode. Hij werd opgevolgd door zijn secretaris Johan de Haas, die tot 7 mei 1719 het ambt van schout bekleedde.
- 9 Johan van Raasfelt was de tweede echtgenoot van Anna van den Bongerd, die van 1642 - 1664 vrouwe van Nijenrode was. Het werkwoord "verheergewaden" betekent "verheffen", "rechten betalen voor het opnieuw bekleed worden met een leen". Dat gebeurde bij wisseling van leenman of leenheer. Als een leenman zijn grond verkocht, moest de nieuwe eigenaar door de leenheer erkend en ingeschreven worden. Behalve de kosten van de nieuwe leenakte, de zgn. hofrechten, betaalde de leenman ook een klein bedrag als leenhulde of erkenning aan zijn leenheer. Aanvankelijk gebeurde dat in natura, bijvoorbeeld door het aanbieden van een vat boter.
- 10 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 11.11.1682: "Copia authentica vande Coopconditien wegens het Huijs gecompeteert hebbende Jacob de Kinder ende nu de Heer Johan Vander Voort; voor f 1220 ten behoeve van de kinderen van Joh. vander Voort, als erfgenamen van Maria de Geer. 11 nov. 1682". De verkoping vond plaats door "Willem Braemhorst, Exploicteur der Ed. Mog. Heeren Staten S'Lants van Utrecht (. . .) ten Overstaen vant

- Collegie ende Schepene des Gerechts Van Nijenrode". Seigneur Jacob de Wolff zette in voor *f* 800 en kreeg daarvoor "trekgelt 1c. 3st. 3 pn". Sr. Johannes Vander Voort verhoogde dit met *f* 350 en is "inden Slach Coper gebleven" voor *f* 70 hoger. De koopakte is door de schepenen getekend. Dat waren Jan Jacobsz vander Horst, Cornelis Jansz Broeck, Hendrick Emoudsen Bogert, Arijen Jacobs Van Portenge, Gerrit Gerritsen Webbe, Claes Hant en Jan Henricksen Schinkell. De secretaris, tevens afslager, was Sr. Coop van Groen, in dienst van notaris W. Bosch te Breukelen.
- 11 Zie noot 9. Een stoop was een vat van ongeveer 2 liter inhoud. "Rode boter" was waarschijnlijk goudgele boter; het goud was toen vaak rood gekleurd.
  - 12 Archief Dorpsgerechten (Rijksarchief te Utrecht), inv. nr. 365, fol. 96 verso, transportakte d.d. 7.11.1683: de kinderen van Sr. Joan van der Voort, erfgenamen van Maria de Geer, kopen 2 morgen land in Otterspoorbroek van de erfgenamen van Anna Jacobs van der Horst, in leven weduwe van Lucas Gerrit van Atteveld.
  - 13 Marten van Halewijn van der Voort overleed op 10.3.1691. In 1684 was hij nog minderjarig en woonde hij in Amsterdam. Dat blijkt uit de beleningsakte d.d. 21.3.1684 voor een ledig erf aan de Brouwerij, die is opgenomen in het Huisarchief van Vecht en Dam.
  - 14 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 25.8.1685.
  - 15 De heren van Nijenrode stelden meestal de secretaris van het Gerecht Breukelen-Nijenrode aan als "Stadhouder der Leenen", in welke functie deze de leenakten schreef en het leenregister bijhield. Secretaris-stadhouder Johan de Haas werd in 1709 opgevolgd door Hendrik Block en deze in 1719 door Rijk Kasteleyn Jr. Johan de Haas bekleedde van 1.11.1709 tot 7.5.1719 het ambt van schout en gadermeester, Hendrik Block van 1719 tot 1738.
  - 16 Het Huisarchief van Vecht en Dam bevat een omstreeks 1900 door de toenmalige eigenaar, kantonrechter Mr H.C. Vos, opgestelde "Memorie der bewijzen van Eigendom behoorende tot de Plaats Vechtendam te Breukelen". Als oudste eigendomspapieren vermeldt hij: 1. Opdragt aan C. Marcenier in dato 26 Maart 1644, 2. Opdragt aan J.J. vd Horst in dato 5 Oct. 1655 en 3. Leenbrief aan Jan Gijsen Kaan in dato 9 Jan.y 1675. Helaas zijn deze drie akten niet meer aanwezig. Deze drie namen worden als eigenaren van Vecht en Dam genoemd in E. Munnig Schmidt en A.J.A.M. Lisman, 1982. Plaatsen aan de Vecht en de Angstel. Canaletto, Alphen aan den Rijn, blz. 233. Jan Gijsen Kaan hoort daar echter niet bij, want Jacob de Kinder was in januari 1675 eigenaar geworden van het leenroerige deel van Vecht en Dam. De familie Kaan bezat in 1675 enkele percelen langs de huidige Dannegracht, Dannestraat en de Brouwerij, waarvan in 1683 een stuk verkocht werd aan Marten van Halewijn van der Voort, de mede-eigenaar van Vecht en Dam. Daardoor zal de leenbrief uit 1675 in het huisarchief zijn gekomen.
  - 17 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 365, fol. 79, transport d.d. 18.12.1682.
  - 18 Huisarchief Vecht en Dam, koopakte d.d. 22.5.1686.
  - 19 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 365, fol. 143, transport d.d. 27.8.1686 van "een erve tot Breukelen aan de Vecht bij Jan Jacobs van der Horst ten behoeve van de kinderen van Jan van der Voort". Deze akte is ook in het Huisarchief van Vecht en Dam aanwezig.
  - 20 Geertje Dircks Verwoert was in 1678 weduwe van schipper Gijsbert Jansz Kaan. Zij bezat een "huysinge, erve, bergh, schuur en stal staande en gelegen bij de Dambrugge daar aen de Westzijde de Danstraat". In 1689 was ze de echtgenote van Jan Cornelis Hoogh uit de Klapstraat, maar in 1694 werd ze opnieuw als weduwe vermeld.
  - 21 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 361, verslag d.d. 12.12.1694. In het Huisarchief van Vecht en Dam bevindt zich een op gezegeld papier geschreven uittreksel hiervan.
  - 22 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 361, verslag d.d. 6.3.1695. Bij het "Opendaags Recht 6 Maart 1695" dienden de dames Van der Voort via hun zaakwaarnemer, notaris Hendrik Verwoert, een declaratie van kosten in, waarop Geertje Dirks als gedaagde zei: "nieuwers toe te willen verstaan", d.i. nergens toe bereid te zijn. Daarom vroeg Verwoert om "deffault" (= ingebrekestelling) en dientengevolge "verstek van diminutie" (= afwijzing van verlaging van het bedrag). Op beide verzoeken werd door het gerecht in het voordeel van de dames Van der Voort beslist.
  - 23 Huisarchief Vecht en Dam, leenakte d.d. 12.11.1726.
  - 24 Archief Breukelen-Nijenrode (Gemeentehuis te Breukelen), inv. nrs. 32 - 108: Uytzettinge van Dorpslasten en Kostergeld in de gerechten Breukelen-Nijenrode, Breukeleraard en heer raayengerechte 1720 - 1810. Tot 1730 betaalden de Joffr. Vander Voort jaarlijks ruim *f* 11 aan dorpslasten, daarna tot 1735 ruim *f* 7 (inv. nrs. 42 - 47). In de Dannestraat betaalden alleen de bewoners van Boom en Bosch een hoger bedrag, meestal *f* 15 per jaar.

- 25 Munnig Schmidt en Lisman (1982, blz. 233) noemen abusievelijk "Anna Abigael van de Cruyns" een dochter van Johanna van der Voort en "Adrian van de Cruyns" een broer van Anna. Anna Abigael van de Cruijs was een dochter van een der al eerder overleden dames Van der Voort die getrouwd was met Adriaan van der Cruijs. Na de dood van Anna verviel haar bezit in 1744 aan haar vader en na diens dood in 1748 aan zijn zoon Adrian Isack van de Cruijs.
- 26 Huisarchief Vecht en Dam, leenakte d.d. 14.9.1736.
- 27 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 747, Transportregister Breukelen Nijenrode, d.d. 5.10.1619.
- 28 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 367, fol. 199 verso, akte d.d. 27.7.1744.
- 29 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 6.5.1746: Extract testament, opgemaakt door Mr. Mathijs van Son, notaris te Amsterdam.
- 30 Huisarchief Vecht en Dam: "een brieff van Vegtendam voor de Heer Adriaan Isack van de Cruijs 17 Febr 1748".
- 31 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 367, fol. 250 verso: Registratie van het accoort wegens het timmeren van een schuijtenhuijs op het plaatsie Vegtendam, d.d. 17.2.1748.
- 32 Rijk Kasteleyn Jr (een zoon van de welgestelde Otto Rijkxen Kasteleyn en kleinzoon van de timmerman Rijk Kasteleyn uit de Klapstraat?) was van 1.4.1734 tot 1.1.1786 secretaris van het Gerecht Breukelen-Nijenrode. Hij vervulde daarnaast de functies van notaris en van Stadhouder der Leenen aan het Leenhof Nijenrode.
- 33 Huisarchief Vecht en Dam, akte op gezegeld papier met op de achterzijde de door Joan Stoesak geschreven aanduiding: "Cooopconditie van mijn plaats Vegtendam 27 Maart 1748". In de akte staat: "ook met het regt van het Schuijtenhuijs inde gemeene sloot van Jacob vander Horst staande op Conditien als bij contract daar van gemaakt en alhier voorgelesen is".
- 34 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 367, fol. 253 recto/verso, d.d. 25.5.1748: "Transport van het vrije gedeelte van het plaatsje Vegtendam geleegeen te Breukelen". In het Huisarchief Vecht en Dam bevindt zich dezelfde transportakte op perkament met een opgeplakt papieren "clein segel" van 10 stuivers en onderaan een uithangende perkamenten strook zonder lakzegel.
- 35 Huisarchief Vecht en Dam: "Leenbrief ten behoeve van den Heer Joan Stoesak Schout van Breukelen 25 May 1748".
- 36 Huisarchief Vecht en Dam: request op ongezegeld papier, met in de marge de aantekening der akkoordverklaring, eindigend met "Actum Utrecht den 26 e April 1754 w.g. J.H. Vander Does". Op de achterzijde staat: "Reg.t voor J. Stoesak om een nieuwe Schoeying te maken dato april 1759".
- 37 Trouwboek Gereformeerde Kerk Breukelen (Rijksarchief te Utrecht), inv. nr. 58: "Alhier in de kerk getrouwd bij avond om 8 uur den 15e Oct. 1762, Joan Stoesak, schout van Breukelen, J.M. geboortig van den Uithoorn en woonende alhier te Breukelen, en Hillegonda Elisabeth Hanedoes J.D. geboortig van en woonende te Amsterdam, hebbende getoond Notariele Acte van Consent van haar Vader De Heer Jan Hanedoes, med's Doctor, wonende te Amsterdam".
- 38 De familieleden zijn vermeld in het testament van Joan en Hillegonda uit 1784, waarvan een uittreksel berust in het Huisarchief Vecht en Dam.
- 39 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 387 (Orttsgerecht), fol. 107, d.d. 28.4.1786 en inv. nr. 369 (Breukelen-Nijenrodegerecht), fol. 151, d.d. 8.5.1786: "Registratie van een Substitoot Schoutsacte".
- 40 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 369, akte d.d. 25.3.1795: "Een heele estimatie van de Collat. erfgenamen van J. Stoesak. Op heden hebben wij J. de Jong schout, Jan Eykenboom en Ary de Keyser, leeden der Muncipt (. . .) gewaardeert de helfte in een huys en erve en thuyng genaamt Vegtendam".
- 41 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 5.11.1796.
- 42 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 31.8.1804.
- 43 Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 370, fol. 100 verso, akte d.d. 11.5.1804.
- 44 Huisarchief Vecht en Dam, akte d.d. 27.2.1805: extract uit de boedelscheiding. Ook: Archief Dorpsgerechten, inv. nr. 370, fol. 120 verso - 123 verso, d.d. 27.2.1805: "Memorie van Gemeen houden bij desen ingenomen van Jan Stoesak van het Plaatsie Vegtendam".